

María de Corral en Rosa Martínez, curatoren biënnale Venetië 2005,
foto Giorgio Zucchiatti

gevallen de rechtstreekse aanleiding tot een bepaalde tentoonstelling. Het inzicht van de hedendaagse curator wordt vandaag op een veel serieuzere manier bekeken en ook in dit aspect verschuift de functie van curator naar die van auteur.⁶ Moeten de curatoren van de biënnales in Venetië en Istanbul als de auteurs van hun tentoonstellingen gezien worden? En hoe verhouden de kunstenaars zich dan in dat geheel? De kritiek op de 'grote curator', zoals die van deze biënnales heten, is onderhand bekend. Om het te ridiculiseren: volgens sommigen gedraagt hij of zij zich steeds vaker als een kruising tussen een superster en een dictator.

Toen we door de twee geecureerde tentoonstellingen in Venetië flaneerden, leek het ons alsof de twee vrouwelijke curatoren, Martinez en de Corral, zich bescheiden, ietwat passief opgesteld hadden. Zowel *'The Experience of Art'* als *'Always a Little Further'* plaatsten werken naast elkaar, zonder daarbij op het ontstaan van verbanden/inhoud(en)/lezing(en) te doelen. Naast bakken kritiek, kregen de twee hier en daar positieve reacties omwille van hun 'feministische' kijk. Dat is nogal makkelijk. Het feit dat de biënnale van Venetië in 2005 voor het eerst door twee vrouwen werd gerund maakt hun tentoonstellingen niet vrouwvriendelijk, laat staan manifest. Wij vonden eerder dat ze hun werk niet goed deden want een curator mag het immers niet voor bekeken houden bij een fletse selectie. Bovendien schaadde hun bijzonder zwakke contextualisatie het statuut van de deelnemende kunstenaars en uiteraard dat van de hele biënnale – Martinez motiveert haar opeenhoping van werken met de giller *'connecting romanticism and enlightenment, ideology and economy, enthusiasm and exhaustion (...)* this exhibition alerts us to the need to keep on thinking, creating and resisting'⁷. Daartegenover staat dat Martinez – overigens een van de *advisory board members* van 'Istanbul' – zich niet te beroerd voelde om censurerend in te grijpen. Of toch niet? 'Venice Biennial Cube 2005', Gregor Schneiders voorstel om een zwarte kubus op het San Marcoplein op te richten, werd object dat naar Mekka's religieuze Ka'ba verwijst, werd door officiële instanties afgeblazen. De kunstenaar wilde die documentatie omtrent de aanvragen in de tentoonstelling opnemen, maar ook dat werd hem 'om politieke redenen' verboden. Wat rest is een demonstratievideo waarin een maquette te zien is, begeleid door een tekst. Die verhaalt onder meer dat 'in samenspraak met de curator beslist werd in de catalogus (documentatie over) het werk te vervangen door

zes zwarte pagina's'. Wat betekent deze 'samenspraak' precies? In hoeverre was dit nog een beslissing van de kunstenaar?

In Istanbul werd door de curatoren een iets duidelijker afgelijnd – maar daarom niet goed uitgewerkt – kader voor de tentoonstelling aangereikt. Daartoe werd er voor een groot deel op locatie gewerkt. Ook dat leek ons dubbel. Sommigen vonden inspiratie in de stad en de plek, anderen vertelden ons dat hun werk moest aangepast of anders geschraapt zou worden. Wat schiet er eigenlijk over in dit verhaal voor de kunstenaar? Danste die op deze biënnales effectief naar de pijpen van de beslissende curator en vormde hij/zij de acteur, het laagje glans van de sponsors? Het is gissen, al scoorden we enkele tekenende indrukken met de openingsparty's waar de verschillende sponsors, vaak met vrouw en familie, elkaar graag terugvinden. Voor de kunstenaars en curatoren leken dit soort feestjes eerder stresserende sollicitatierondes.

Party!

Geen betere gelegenheid om als sponsor, organisator, curator of kunstenaar te netwerken dan een opening, en zeker op de openingsdagen in Venetië. Als kunstenaar werk/wacht je tegenwoordig trouwens helemaal niet in je atelier tot één of andere kunststichting of curator langsloopt die je werk tonen wil. Integendeel: wie internationaal wil doorbreken, hijst zich in feestelijk pak en gaat naar internationale openingen om zich – enigszins nerveus, gestrest, geforceerd doch vooral niet gefrustreerd (dat is voor thuis) – tussen de curatoren te gooien. Na in 1999, 2001 en 2003 de openingen in Venetië bijgewoond te hebben, besloten we dit jaar te skippen. Dit jaar bezochten we, samen met de dagelijks per vaporetto vanuit de omliggende toeristenorden in- en uitgevoerde families, in het hoogseizoen de dogenstad en haar biënnale. Voordien vonden we de feesten in Venetië best wel aardig. Vooral de activiteiten van de *'fringe'* artiesten die de gelegenheid van de openingsdagen aangrepen om het internationale publiek op alternatieve stekken met hun werk te confronteren, werkten verkwikkend. De officiële feestjes vonden we tijdens de voorgaande edities dan weer bijzonder vervelend, niet alleen omwille van hun gespannen sfeer, maar vooral omwille van het gebrek aan een kader. In Venetië swingde het feest gewoonweg niet.

Istanbul in midden september 2005 was een ander paar mouwen. Naast honderden kleine evenementen op allerlei platformen met performances, screenings, boekpresentaties en vernissages bij culturele instituten, ambassades of banken die het opnamen voor de meest uiteenlopende etnische taalgroepen en nationaliteiten, had de biënnale één officiële openingsreceptie en twee grote party's ingeboekt. De receptie in Antrepo N°5 stelde weinig voor. De laatavondfeesten waren echter glamourous, duur en bevolkt door een soort volk dat je normaliter niet op een biënnaleopening zou verwachten, een horde uitbundige travesties voorop. Het ene feest vond plaats in de 'New Yorker', een club aan de rand van de Bosporus, waar op sokkels getaleerde auto's van de sponsors het decor uitmaakten. Het andere feest vond plaats op een eiland, met een waanzinnig mooi uitzicht op de lange Bosporusbrug. De hoge Gucci-factor dat dit soort evenementen uitstraalde, kon echter de gebruikelijke, vertrouwde inhoudelijke lading niet verhullen. Ook hier waren de sponsors, organisatoren, curatoren en kunstenaars voortdurend naar elkaar op zoek. En er werd effectief genetwerkt dat het een lieve lust was.